

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2011 – 2012

I. WPROWADZENIE

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wrzesińskim na lata 2011 – 2012 jest realizacją art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zgodnie z którym do zadań własnych samorządu powiatu należy „opracowywanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

Celem programu, do osiągnięcia którego ma przyczynić się realizacja działań zaplanowanych w programie, jest ograniczenie skali problemu i skutków przemocy w rodzinie.

Program zakłada podejmowanie kompleksowych działań ukierunkowanych zarówno na ochronę ofiar przemocy, jak i na edukowanie osób stosujących przemoc i korygowanie agresywnych postaw i zachowań.

II. PRZEMOC W RODZINIE – PODSTAWY TEORETYCZNE

1. DEFINICJA

Przemoc w rodzinie, zwana także potocznie przemocą domową, to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie na szkodę bliskiego lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia osób najbliższych. Działania te naruszają prawa i dobra osobiste członka rodziny (osoby najbliższej, a także innych osób zamieszkujących wspólnie lub wspólnie gospodarujących). Przemoc w rodzinie, w szczególności, naraża osoby bliskie na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność osobistą, nietykalność cielesną, wolność i swobodę, w tym również osobiste normy związane z życiem

seksualnym. Powoduje szkody na zdrowiu fizycznym, psychicznym, a także wywołuje cierpienie i krzywdy moralne u osób, które jej doznają.

Przemoc w rodzinie:

- jest zjawiskiem wynikającym z działania człowieka – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym,
- jest intencjonalna – zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu,
- wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę i opiera się na władzy i kontroli,
- narusza prawa i dobra osobiste krzywdzonego członka rodziny,
- powoduje szkody i cierpienie u osób, których dotyka.

2. RODZAJE PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów:

- przemoc fizyczna – są to wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień;
- przemoc psychiczna – to umyślne działania wykorzystujące mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby u ofiary, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych;
- przemoc seksualna – polega na wymuszaniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy;
- przemoc ekonomiczna – to działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy;
- zaniedbanie – ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

3. CYKL PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym. Znacznie częściej jest procesem o długiej nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz, zmiennych pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- faza narastającego napięcia – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych;

- faza ostrej przemocy – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji, agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem „ofiary”;
- faza miodowego miesiąca – jest to faza skruchy ze strony sprawcy okazywania żalu, sprawca między innymi często obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca, faza ta bez specjalistycznej pomocy jest przemijająca i rozpoczyna się znowu faza narastania napięcia.

4. SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie z elementami agresji, zmniejszają opór przed agresywnym zachowaniem, zaburzają poglądy na rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania. Olbrzymie koszty przemocy domowej ponoszą zarówno jednostki, jak i społeczeństwo.

Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

III. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

1. POZIOM OGÓLNOPOLSKI

Z badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przeprowadzonej w 2007 r. dotyczącej skali zjawiska przemocy w rodzinie wynika, że problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem coraz bardziej dostrzeganym w polskim społeczeństwie.

Z uzyskanych danych wynika, że dotyczy on średnio około połowy rodzin. Znaczny odsetek, bo prawie dwie trzecie (64%) Polaków zna w swoim otoczeniu, sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli lub widzą, że dochodzi do różnych form przemocy.

Wśród znanych sobie rodzin badani najczęściej dostrzegają występowanie przemocy psychicznej i fizycznej (52% respondentów stwierdziło, że znają takie rodziny, w których dochodzi do przemocy psychicznej oraz fizycznej 44%).

Przypadki przemocy ekonomicznej oraz seksualnej znane są mniejszej liczbie badanych odpowiednio (26% oraz 9%).

Kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%). Większość z tych osób było ofiarami przemocy co najmniej kilkakrotnie. Osób wielokrotnie krzywdzonych przez członków rodziny jest (11%).

Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy jest przemoc psychiczna (31%). Rzadziej badani doświadczali przemocy fizycznej (7%), ekonomicznej (8%) oraz seksualnej (3%).

W 2008 r. policja przeprowadziła ponad 86 tys. interwencji w sytuacjach przemocy w rodzinie, podczas których stwierdzono, że ponad 71% osób krzywdzących swoich najbliższych było pod wpływem alkoholu.

W działającym na zlecenie PARPA Ogólnopolskim Pogotowiu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” rocznie przeprowadza się ponad 10 tys. rozmów, które dotyczą różnych problemów rodzinnych, w tym m. in. przemocy oraz nadużywania alkoholu i uzależnienia.

Przemoc w rodzinie według danych Komendy Głównej Policji.

Liczba ofiar przemocy domowej wg. Procedury „Niebieskiej Karty” ogółem:

	2007- 130.682	2008 - 139.747
w tym:		
kobiety	76.162	81.985
mężczyźni	8.556	10.664
dzieci do lat 13	31.001	31.699
nietletni od 13 do 18 lat	14.963	15.399

Liczba sprawców przemocy domowej ogółem

	2007 - 81.743	2008 - 86.568
w tym:		
kobiety	3.632	3.942
mężczyźni	77.937	82.425
nietletni	170	201

Przemoc domowa jest problemem złożonym, o którym trudno się rozmawia i, który jeszcze trudniej badać. Mimo wielu kampanii oddziaływujących na świadomość społeczeństwa, debat i dyskusji poświęconych zjawisku przemocy, przemoc domowa nadal często traktowana jest jako sprawa wstydliva, skrywana w czterech ścianach domu.

2. MITY I STEREOTYPY NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE

Wiele społeczeństw czy środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym zgodę na przemoc. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat przemocy, które pokazują fałszywy obraz problemu. Mity i stereotypy usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc, umacniają w nim pewność siebie i poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę przemocy i zmuszając ją do milczenia. Wśród najczęściej spotykanych mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie znajdują się następujące stwierdzenia:

„Przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać”

„Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego”

„Przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiar”

„Jeśli ktoś jest bity to znaczy, że sobie na to zasłużył”

„Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”

„Gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy”

„Gwałt w małżeństwie nie istnieje”

„Nie ujawnia się tajemnic rodzinnych”

3. PRZEMOC DOMOWA W POWIECIE WRZESIŃSKIM

Skala, formy i rodzaje przemocy, jak również zakres stereotypowych opinii o zjawisku, z którymi mamy do czynienia w naszej społeczności lokalnej, nie różnią się od zaprezentowanych w dokumencie TNS OBOP z 2007 roku. Szczegółowa analiza sytuacji w powiecie wrzesińskim będzie przedmiotem działań niniejszego programu.

IV. ADRESACI PROGRAMU

a) ofiary przemocy w rodzinie, w tym:

- dzieci,
- współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych,

- osoby starsze,
- osoby niepełnosprawne
- b) sprawcy przemocy w rodzinie,
- c) świadkowie przemocy w rodzinie,
- d) przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy,
- e) społeczność lokalna

V. PODMIOTY DZIAŁAJĄCE NA TERENIE POWIATU WRZESIŃSKIEGO ŚWIADCZĄCE POMOC W ZAKRESIE PRZEMOCY W RODZINIE

- 1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni -jednostka prowadząca Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Poradnictwo Rodzinne,
- 2) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we Wrześni,
- 2) Komenda Powiatowa Policji we Wrześni,
- 3) Prokuratura Rejonowa we Wrześni,
- 4) Sąd Rejonowy we Wrześni,
- 5) Straż Miejska we Wrześni,
- 6) Placówki służby zdrowia, w tym NZOZ Poradnia Leczenia i Uzależnień i Współuzależnień „Centrum U” we Wrześni,
- 7) jednostki działające w poszczególnych gminach powiatu wrzesińskiego, a w szczególności:
  - a) Ośrodki Pomocy Społecznej,
  - b) Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
  - c) Interdyscyplinarne Zespoły ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 8) Placówki oświaty: szkoły prowadzone przez samorząd gminny i powiatowy,
- 9) Organizacje pozarządowe,

VI. CELE PROGRAMU

Celem głównym programu jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu wrzesińskiego.

Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

1. Podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie.

2. Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Dostosowanie istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
4. Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie.
5. Zapobieganie występowaniu przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie świadomości społecznej oraz ograniczanie zaburzeń życia społecznego związanych z występowaniem przemocy
6. Poprawa skuteczności realizowanych zadań przez instytucje i organizacje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz monitorowanie zjawiska występowania przemocy w rodzinie w powiecie wrzesińskim.

VII. DZIAŁANIA

Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na 2011 rok obejmuje działania jakie należy podjąć w celu stworzenia zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w powiecie wrzesińskim na lata 2012-2016. Określa odbiorców poszczególnych zadań oraz źródło finansowania. Zadania określone w programie są w znacznej mierze kontynuacją podejmowanych od 2005 roku działań w obszarze wsparcia dziecka i rodziny w powiecie wrzesińskim. Program jest zgodny z celami operacyjnymi zawartymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrzesińskim na lata 2004-2015.

Ponadto podjęte zostaną badania mające na celu zdiagnozowanie problemu przemocy w rodzinie oraz ocena realizacji, a w szczególności skuteczności dotychczasowych programów i działań. Wykorzystane będą i uwzględnione założenia gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz doświadczenia funkcjonujących od 2011 roku gminnych zespołów interdyscyplinarnych, powołanych przez samorządy gminne, zgodnie z nowelizacją w 2010r. ustawy o przemocy w rodzinie.

Działania	Odbiorcy	Źródło finansowania
1. Zapewnienie bezpłatnego poradnictwa psychologicznego i prawnego oraz terapii systemowej	-osoby, rodziny dotknięte lub zagrożone przemocą-(punkty dyżurne w każdej gminie -rodziny zdiagnozowane objęte programem pomocy -osoby napotyające lub podejrzewające przemoc(sąsiedzi, znajomi)	-środki własne powiatu (PCPR) -środki Europejskiego Funduszu Społecznego (program „Bądźmy aktywni”)
2. Ośrodek Interwencji Kryzysowej z dwoma mieszkaniami hostelowymi dla 8 osób z obsługą administracyjno-bytową oraz medyczno-terapeutyczną (zespołem konsultacyjnym)	-rodziny w sytuacjach kryzysowych -osoby wymagające wsparcia interwencyjnego	-środki własne powiatu (PCPR) -organizacje pozarządowe (Centrum Pomocy Bliźniemu Monar-Markot)
3. Program wspierania rodzin wymagających kompleksowej, instytucjonalnej pomocy psychologiczno- terapeutycznej	- dziesięć rodzin dotkniętych długotrwałą przemocą i zagrożonych wykluczeniem społecznym (wytypowane przez instytucje pomocy społecznej)	- środki EFS (program „Bądźmy aktywni”)
4. Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie „Stop Przemocy”	- osoby objęte procedurą „Niebieskiej Karty” oraz zobowiązane wyrokiem sądu do odbycia programu terapeutycznego	-środki budżetu państwa (programy konkursowe)
5. Zbieranie i analiza informacji dotyczących występowania przemocy oraz zjawisk temu sprzyjających - badania ciągłe	-OPS- y -placówki oświatowe - policja -Gminne Zespoły Interdyscyplinarne -Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych -politycy -organy samorządowe -organizacje pozarządowe	-działania bez nakładów finansowych
6. Stworzenie i propagowanie spójnego systemu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz	- Gminne Zespoły Interdyscyplinarne -Prokuratura, Policja, Sąd -placówki oświatowe -Ośrodki Pomocy Społecznej	- środki własne powiatu (PCPR) -pozyskiwanie funduszy zewnętrznych

rodzin zagrożonych przemocą	-organizacje pozarządowe -placówki służby zdrowia	
7. Działania uwrażliwiające na zjawisko przemocy oraz propagowanie form przeciwdziałania w tym współpraca z mediami - udział w kampaniach społecznych	-mieszkańcy -instytucje -organizacje pozarządowe -placówki oświatowe -placówki służby zdrowia	- środki własne powiatu (PCPR) -środki EFS (program „Bądźmy aktywni”)
8. Analiza stanu wiedzy i kompetencji w zakresie rozpoznawania i przeciwdziałania przemocy.	-osoby zajmujące się służbowo lub społecznie przemocą w rodzinie	-działania bez nakładów finansowych

VIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY, MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

- 1) zmiana postaw społeczeństwa wobec przemocy w rodzinie,
- 2) edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie,
- 3) promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy,
- 4) zwiększanie skuteczności i dostępności pomocy,
- 5) wzrost liczby osób profesjonalnie pomagających ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie,
- 6) zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w problematykę przeciwdziałania przemocy.

Monitorowanie przebiegu realizacji programu będzie odbywać się w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Dyrektor PCPR w ramach corocznie przedstawianego Radzie Powiatu sprawozdania z działalności jednostki przedłoży również raport z realizacji programu.